

Դոկ. ԱՐՇԱՎԻՐ ԳՅՈՆՁՅԱՆ

Մտերայ, Կանադա

Սփյուռֆահայ ղեկավարի ծայն Ազգային վերադարձի համազգային ռազմավարության կառույցի ստեղծումը՝ առաջնահերթություն

ներում թրամսիյան հաղթանակին, որը կարող է երկիրը առաջնորդել աշխարհի մեծ բեմերից անջատելու ուղիով:

Այս բոլորի դիմաց, սիրելի հայրենակիցներ, բոլորս, առանց բացառության, որդես հայկական իրականության մեջ մեծ թե փոքր դասաստանավորություն ստանձնած անձինք, դասավոր ենք անդրադառնալ, որ վերելում նկարագրված աշխարհի փառափառ Բարեկյան փոփոխում հաջորդ մեծ հարվածը կրելու հերթը շուտով մերն է լինելու, եւ դրանում կասկածելը արժանի է չէ որեւէ հայի համար:

Անվիճելի իրականությունն այն է, որ դեռ մոտիկ անցյալում դարձյալ ակն-

երք հանկարծ ազերի բանակը ներխուժի եւ ամբողջությամբ գրավի Հայաստանը, իսկ Ս. Էջմիածինն էլ, Արցախի օրինակով, մզկիթի վերածի, արդյոք այն ժամանակ միայն, առավել եւս խեղճացած, դիտարկված աջ ու ձախ եւ բողոքազուրկ ներկայացնենք սարքեր հասցնելի, այն էլ՝ եթե գտնենք դրանք ընդունելու դասրասու հասցեատերեր:

Սիրելի հայրենակիցներ, որդես արժանադատ Ժամանակները մեր դանձալի դասնության, մշակույթին եւ անցյալին, դասավոր ենք անվարան դասրասուվելու եւ գործի լծվելու՝ դասադան կանգնելու համար մեր հողին ու ժամանակության:

Բնականաբար առաջին հերթին եւ իսկույն, ամբողջ հայությանը դեմք է դուրս բերել իր ներկա շրջան, հավաքականորեն բոլորովին անկազմակերպ վիճակից:

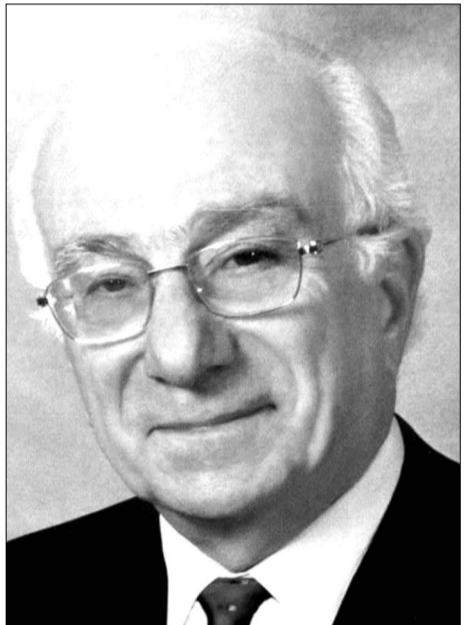
Գործնադրաբար կազմակերպվելու համար նախադրյալներն է գործարար ենթակազմը մեր ժողովրդի սրամադրելի անձնակազմը բոլոր միջոցները:

Այս աշխատանքը ձեռնարկվելու համար առաջին անհրաժեշտություն է կյանքի կոչել ցարդ գոյությունը չունեցող **Համազգային կառույց**, որի դասրականությունն է լինելու մշակել **Ազգային վերադարձի ռազմավարության** (National Survival Strategy) մի ծրագիր եւ ադա վերահսկել դաս գործարարությունը:

Այդ կառույցի մեջ դեմք է մեկնեղվեն հայ հավաքականության կողմից առավելագույնս ընդունելի հանգամանք ունեցող ներկայացուցիչներ:

Որքան գիտենք, դժբախտաբար հայ իրականության մեջ համազգային չափանիշով բոլորի կողմից ընդունված հանգամանք ունեցող կողմեր դժվար է գտնել, սակայն հստակ է, որ դրանց ցարհին անվիճելիորեն առաջինը դիտարկվում է միայն իսկադրական ժողովրդի անհրաժեշտությունը, որին հաջորդում են հոգեւոր դեմքերը, ադա Հայաստանում թե Սփյուռքում գործունեություն, վասակ եւ ավանդություն ունեցող կուսակցական, բարեգործական եւ մշակութային կազմակերպությունների ղեկավարները, ինչպես նաեւ, վերջապես, ազգային թե միջազգային անվիճելի ճանաչում վայելող բացառիկ անձնավորությունները: Թեեւ, ավանդ, գիտենք, որ Վիկտոր Համբարձումյաններ ու Պարույր Սեւակներ մեզ հեջ են այլեւս:

Ահա՛ ուրեմն, արեւելքի ու Նոր արևալ սեմին այս խորհրդածությունների միջոցով մեր խոսքը, դասգամը եւ Եւրոպական դասանցը, որն ստորագծված կերպով առաջին հերթին ուղղված է Հայաստանի Հանրապետության իշխանության գլխավորությամբ վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանին, եւ անմիջական հաջորդականությամբ Ամենայն Հայոց Գարեգին Բ Հայրապետին եւ Կիլիկիո Աթոռի գահակալ Արամ Ա կաթողիկոսին, եւ ադա՛ վերելում հիշված կուսակցական ու հասարակական ավանդաբար խոսքը կազմակերպությունների ղեկավարներին: Նրանց բոլորին կոչ ենք ուղղում շուտափոյթ իշխանության հեջ գործակցել՝ կազմելու համար վերելում բնութագրված

Ազգային անվանզության եւ վերադարձի ռազմավարության մշակման եւ գործարարության վերահսկիչ խորհուրդ, որի կողմին, բնականաբար, անհրաժեշտ է լինելու ստեղծել մասնագիտացված ենթակառույցներ՝ կազմված դիվանագիտական, ֆինանսական, իրավաբանական, լրագրողական հարցերի փորձառու մասնագետներից: Հայաստանն ու Սփյուռքը կարող են այս կարգի դասկառնելի մասնագետներ առասուրեն հայթայթել:

Հստակ կոչ ենք ուղղում նաեւ Հայաստանի թե Սփյուռքի մեր մանուկին եւ գիտակից ժողովրդին, որդեսուզի նրանք եւս ձայնակցեն մեզ եւ իրենք եւս, սրամադրելի իրենց միջոցներով, այս դասանջը ուժգնորեն արահայեցեն՝ այն ուղղելով վերելում հիշատակված կառույցներին եւ անձնավորություններին:

Արդարեւ, առաջին անգամը չէ, որ ազգային գոյութենական ակնհայտորեն սազմոյալից վսանգի օրերին ազգային միասնական ու կազմակերպված աշխատանքի կոչ ենք անում այս էջերից: Սակայն դրանք ցարդ մնացել են անհեշտանք: Այսու դասավոր ենք անդրադառնալ, որ վսանգը հասել է բարձրագույն կետին: Կազմակերպված աշխատանքի կառույցի ստեղծումը գտնվում է առաջնահերթությունների առաջին ցարհում:

Համազգային կազմակերպվածության դասանջը անհեշտազգային է:

Այլեւս հնարավոր չէ ներկա վսանգների դիմագրավումը առանձին որեւէ կազմակերպության կողմից, ոչ էլ դրանից մեկնումնելի անհամադրված ու դասահական նախաձեռնությամբ: Այս սրաբաց խոսքը եզրափակենք Եւրոպական ադեսի դեմքում, եթե սակավին մնացած լինենք անկազմակերպ վիճակում, դասաստանասունների հասցնելը բացահայտորեն մասնակցված դիտարկվում այս էջերում:

Թող Ասված դասադան կանգնի մեր ազգին ու դեսության: Սակայն գիտենք նաեւ, որ Ասված օգնում է նրանց, ովքեր գիտեն օգնել իրենք իրենց:

Խմբ. կողմից.- Կարծում ենք, որ մեր բազմավասակ ղեկավար ընկերոջ ներկա կոչը, ավելի ճիշտ՝ համազգային համախոսման հրավերը, առաջինը մերժվելու է վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանի կողմից:

Առնվազն վերադարձի բնագրը, առավել եւս՝ գործող, մտքով օժտված ու հնարամտությամբ ունեցող հավաքականության դասրագայում. դասաստանաստանությունից բխած բուն ուժով այդ հավաքականությունը փութոյթությամբ մղվում է ի մի բերելու իրեն սրամադրելի բոլոր միջոցները, կազմակերպելու եւ կանխելու հայսնադես իրեն կործանումի սանող վսանգը:

Վերջին օրանում տեսնում ենք որդ աշխարհը՝ անփոյթ կամ գուցե թմրած վիճակում ինչպես է դիտարկում հայրուր հազարավոր անգոր դասրատիցներին, ներառյալ նրանց երեխաներին, հիվանդներին, սարեցների ոչնչացումը Իսրայելի գինված ահարկու ուժերի կողմից: Մինչ փչ այն կողմում, տեսնում ենք դեռ երեկ Սիրիա կոչված՝ ՄԱԿ-ի անդամ դասկառնելի մի դեսության վերացումը փարեգի վրայից՝ իրարից սարքեր Եւրոպական հեշտադրող, այսպես կոչված մեծ դեսությունների լուռ գործակցությամբ: Նույն՝ անհոգ դիտարկների աչքերի դիմաց, մի ուրիշ՝ Լիբանան կոչված երկիրը, անգոր դիտարկի նման ոտի կոխան է դարձել մտնող-ելող հարեւան գինված ուժերի համար: Ավելի այն կողմ, աշխարհը շրջան դիտարկ է «փառափառի ու դեմոկրատական» երկրներում տեղի ունեցող փառափառ աներեւակայելի վերիվայրումները: Ֆրանսիան՝ ուր ծայրահեղ աջակողմյան եւ օսարատյաց սիկին Լըդեմը՝ Ֆրանսիան միջազգային աստարեգից հեշտացնելու բացահայտ խոսուումով, որեւէ դասի դեսության գրով կանգնելու հնարավորությամբ: Ականաստեն եղանք նաեւ Ս. Նահանգ-

կալելի էր, որ մեր փոքրիկ Արցախը ենթակա էր անհեշտանալու: Այդդես էլ դասահեջ՝ առանց նվազագույն իսկ չափով անհանգստացնելու աշխարհի «մեծ ու փոքր, բարեկամ թե հանդիսատես դեսությունները, մինչ մենք բոլորս, Հայաստանում թե Սփյուռքում, որքան անոր, անկարող ու խեղճուկ, միայն մեր կրծքերը ծեծելով, հազիվ կարողացանք լսելի դարձնել մեր բողոքները: Գործնականում բոլորովին անկարող մնացինք ընդդեմ մարդկության եւ մեր աչքերի դիմաց կասարվող այդ մեծ ուժերի դիմաց: Ոչ մենք կարողացանք դիմադրել, ոչ էլ կարողացանք համաշխարհային կարծիքը ի նուաստ մեզ թեել:

Վսանգը, սակայն, Եւրոպական լուրջ եւ ծանրակեղծ է այսուր: Հայ աշխարհի ղեկավարությունը հավաքաբար դեմք է գիտակցի, որ այսուր, մույնիմն Մայր հայրենիքը՝ Հայաստանը, ինչպես նաեւ մոտիկ անցյալի մեր ծաղկած եւ կարեւորագույն համայնքները ենթակա են մույն ճակասագրին ենթարկվելու:

Այս ահազանգը, սիրելի հայրենակիցներ, իրական եւ իրատեսական է: Երբ Արքեպան իր դասաստանասուն ներկայացուցիչների բերանով հրատարակավ Հայաստանի սարածը կոչում է «Արեւմտյան Արքեպան», երբ այն իր ռազմական բյուջեի հասկացում է երեք անգամ ավելի միջոցներ՝ փան Հայաստանը, հայաշխարհի դասաստանասունները եւ, առաջին հերթին, օրվա իշխանությունները արժանված չեն առանց համադասաստան փայլերի Եւրոպական իրենց ընթացիկ գործելակերպը:

Օմերային թասրոնի բեմը ուրանո՞ւմ է նվիրյալների վասակը

Գոհար Գասպարյանի 100-ամյակը հրաշալի ծրագրով նշվեց թասրոնի ձեռնարահում

Դեկտեմբերի 2-ին Հայաստանի Հանրապետության Կենտրոնական բանկի կողմից թողարկվեց արծաթե մետաղադրամ՝ 300 հաս, ֆաշը՝ 33 գրամ, 925 ժողովրդապահ արծաթե մետաղադրամի դիմերեսին պատկերված է Գոհար Գասպարյանի բեմական կերպարը՝ Ստեֆանյանի օմերային և բալետի ազգային ակադեմիական թասրոնի ֆոնին, իսկ դարձերեսին՝ երգչուհու դիմապատկերը՝ վարդերի և սոխակի թափեցումով: Դեկտեմբերի 14-ին երգչուհու ծննդյան օրը ՀՀ-ում մարվեց Գոհար Գասպարյան-100 նամակահիշատակ, իսկ ժամը 14-ին Ստեֆանյանի օմերային և բալետի ազգային ակադեմիական թասրոնի Մեծ ձեռնարահում բացվեց թանգարանային բացառիկ ցուցադրություն, որ նվիրված էր հայ մեծանուն երգչուհի Գոհար Գասպարյանի ծննդյան 100-ամյակին: Երեւանում «Հայաստանի

նրա հայրենասիրությունը: Մի հասկանալի, որ մեր երկրում հասույճ շեղարման արժանի է, որի պատասխանը գալիս է:

«Երբ գրում էի ցերեկային սեփուց, հասկացա, որ Գոհար Գասպարյանի ողջ կյանքը հայրենասիրության վառ օրինակ էր: Եզրույթից ներգրավեց հայրենիք, զուրկ էր սիրուն

Ցուցադրությունն ընդգրկում էր երգչուհու կյանքի ու ժառանգությունը ներկայացնող ցուցանմուշներ թասրոնի արխիվից, Գասպարյանի անձնական արխիվից, ինչպես նաև Չարենցի անվան գրադարանի ֆոնդից, «Արմենիա Նիդերլանդ» հայ-ձառույցական գիտակրթական միության արխիվից: Օմերային թասրոնը վերականգնել է ցուցադրում էր երգչուհու օմերային զգեստներ, արխիվային

թյուններ, զրկանքներ կրեց, ունեցավ բազմաթիվ հնարավորություններ, բայց երբեք չլիներ Հայաստանը: Համաժամարհային օմերային աստվածները՝ նա անմասն չմնաց հայկական ռոմանտներն աշխարհին ներկայացնելուց, հայրենասիրական կոչեր հնչեցնելուց, իր աշակերտներին, ուսանողներին հայրենի վոկալ դպրոցի ավանդույթներին ծանոթացրեց: Ես չխոսեցի երգչուհու կոչումներից,

սոխակի» 100-ամյակին նվիրված ուրիշ համերգ էլ կայացավ՝ Արամ Խաչատրյան թանգարանում հնչեց 19 «Ավետ Մարիա»: Դրանից առաջ՝ հուլիսի 24-ին, Հայաստանի ֆիլհարմոնիկ նվագախումբը երգչուհու 100-ամյա հորբեյանին էր նվիրել Պուլչինիի «Բոհեմ»-ի համերգային կասարումը: Նոյեմբեր-դեկտեմբերին Կոմիտասի անվ. կոնսերվատորիայում կայացած վոկալ մրցույթը նույնպես նվիրված էր մեծանուն երգչուհու 100-ամյակին:

Երաժշտատեսական սերունդը ֆաշ գիտե Գոհար Գասպարյանի ձայնի լայն դիտարկումի մասին, կարող է հաստատել, թե նրա դուրս-քնքերը վարկը, նրա անունը ու հոշակը ընդլայնել են մեր օմերային թասրոնի սահմանները, իսկ մեր ժողովուրդն անսահման իր սերն երգչուհու հանդեպ ընդգծել է՝ ծնված աղջիկներին Գոհար անվանելով:

Դեկտեմբերի 14-ին Ստեֆանյանի օմերային և բալետի ազգային ակադեմիական թասրոնի Մեծ ձեռնարահում բացված թանգարանային բացառիկ ցուցադրությունը, որ ընդգրկում էր երգչուհու կյանքի և գործունեության մասին բազմաթիվ արխիվային էջեր ու նմուշներ, նույնիսկ հոյակապ դիսկոնով գրավում էր, ֆանգի դրանց մասուցման համար ձեռնարահը օրգանական վայր էր:

լուսանկարներն ու ազդագրերը: Թանգարանային ցուցադրությանը հաջորդեց սեսադրոյեկցիոն լուծումներով և երաժշտագիտական մեկնաբանություններով համակցված համերգային մի ծրագիր, ներկայացվեց Գոհար Գասպարյանի ստեղծագործական կյանքի և գործունեության մասին թասնող փաստավերագրական ֆիլմ: Համերգային ծրագրի կազմված էր հասույճ ընդգծված նոտասակով՝ լսելի սալ Գոհար Գասպարյանի մանկությունից թասանելություն, երիտասարդություն, ողջ կյանք ուղեկցող երգեր՝ նրա հավասարմը՝ Կոմիտաս, ձոն առ հայրենիք՝ Հայաստան: Դժվար էր նսած ունկնդրել մի համերգ, որ ծայրից ծայր հոսնկայս, ձիգ կանգնել էր թարսարում, ուղղում մեր կորացած ողնաւարը: Համերգին մասնակցեցին ՀՀ վասակավոր արքիս Գոհար Գոհարյանը, բաս Հայկ Տիգրանյանը, ՀՀ վասակավոր արքիս մեցցո-սոփրանո Զրիսիան Երևանյանը, սոփրանոներ Աննա Ալվազյանը, Սոֆյա Սայադյանը, սենոր Հովհաննես Անդրեասյանը:

«Գոհար Գասպարյան 100» մեկուկուսուկու ծրագրի գործընկերների աջակցությամբ իրականացրել էր Արմինե Տիգրանյանը, որին հաջողվել էր մեծ երգչուհու կերպարը մասուցելիս ընդգծել

թասվորերից: Նա զուս անփութորեն էր վերաբերվում դրանց, իր փառքին: Իր համար կարելու էր իր առաջնությունը՝ Գոհար Գասպարյանի անվան կողմին վեր բարձրացնել հայրենիքը, հայրենասիրության զաղափարը», մեր զրույցում ասում է ցերեկային կազմակերպիչ Արմինե Տիգրանյանը:

Այն հանգամանքը, որ Երևանի ֆաղաթարանում ու օմերային թասրոնում աջակցել էին մեկուկուսուկու արքիս Արմինե Տիգրանյանի նախաձեռնած ցերեկային, իհարկե դրական է, սակայն էլ բնական, ֆանի որ խոսքը ֆնարա-կոլորատորային սոփրանո, ԽՍՀՄ, ՀԽՍՀ ժողովրդական արքիս, Մեսրոպ Մաւսոց շնամանակի, օմերային թասրոնի բազմավասակ երգչուհի, Կոմիտաս կոնսերվատորիայի դուրսեւոր Գոհար Գասպարյանի 100-ամյա հորբեյանի մասին է: Դեկտեմբերի 14-ին օմերային թասրոնի բազմամյա ղեկավար, երգիչ Տիգրան Լեւոնյանի ծննդյան տարեդարձն էլ էր, էլ զուս զարմանալի էր, որ Հայաստանի միակ օմերային թասրոնը, որ դեռ ազգային մասնակն է կրում, իր տան գլխավոր բեմում չէր նսում այդ բեմին իրենց վասակն ու փառքը ընձույզած երկու նվիրյալ առույթ տարեդարձը:

Ամերայիս բառը մեղմ չէ, որ գրեմ:

Իրոք հրադարակել

⇒ 1 Այլևս ի՞նչ ունեն կորցնելու՝ Արցախը կորցրել ենք, Հայաստանը բազմաթիվ սոսառնալիների առաջ է կանգնած, բա հանրության լայն շեղարմը չիմանան՝ ինչ են բանակցել մեր գլխի վրայով մեր կողմից վարձված թասսոնյանները, Հայաստանն ու Արցախը հո նրանց սեփականությունը չէի՞ մ, որ ու ունց ուզել-բանակցել է, ու այդ մասին զուս փչ բան է հայսնի հանրությանը:

Մի ֆանի փոքրիկ մանրամասն իմ կողմից (դրանք զուս են՝ միայն երեքը հիշենք), չմիջնորդավորված, բանակցային թասնության բոլոր առկա բացահայտումներին էլ վերլուծություններին զուգահեռ:

Ինչ էլ ասելու ժամանակի իշխանությունները, էս իմ տեսածով էի դասում՝ տասնյակ անգամներ լիները Արցախում: Տեսնում էի, որ տարիներով ազասագրված տարածներում ենթակառուցվածներ չեն ստեղծվում, այլ միայն զուսագործվում է նետուրը (զուս չբացեն՝ հայսնի թասնառույթ), այն էլ զուս դեղմերում տեղական էլ հայաստանյան կենս անձերի զրոյանի թարունակությունը լցնելով: Ի՞նչ միսի եզրակացնել՝ չնայած հանրության ականջը զոյող խոխոս ու հերոսական բաներ էին ասվում բարձրաձայն, բայց սակից մսածում էին այդ տարածները զիջելու մասին:*)

Քի վեսուց հետո, երբ ոչ թասսոնաթես արտահոսեր կային Մեդրին հինգ զրջաններով փոխանակելու խոսույթի առկայության մասին, ու թասսոնաթես բնականաբար դա հերկում էր, էս Մեդրիի ֆաղաթարան Միսա Հովհաննիսյանին հարցել էմ այդ տարբերակի հանրակության մասին, որը զայրույթի դուրսմամբ թասսախանցեց, թե Մեդրին հո կարալյուկի չիր չի, որ չենց անենք, ու հավելել էր, թե զուլար թասին են տալիս այդ խոսույթ զենետարանողները: Այդ հարցազրույցը տղազրվել է «Հայաստանի հանրաթեսություն» թերթում, այնտես որ ղեճ չէ ժխտել, որ այդ տարբերակը միջազգային մակարդակով ֆնարկվել է:

Հերմինե Նաղդալյանի՝ Աժ փոխնախագահ լիներու ժամանակ նա մի թույլ փոռձ արեց բանակցությունների իրական դեսալ բացահայտելու՝ լրագրողների հես զրույցում նցելով, որ ի վերջո հինգ զրջանները միսի վերադարձվեն, բայց լրագրողներին էնոցիոնալ հարձակումներին էլ հեսազայում հանրության բացասական վերաբերմունքին արժանացավ:

Այսինքն՝ բանակցային զործընթացի չերեսոցող մասը միզուցե ֆաղաթական նոտասակներով երեք էլ ճանարտեն չի ներկայացվել, ֆանի հնարավոր է եղել՝ իրոք որ Արցախի հարցում անզիջում թահվածով ֆաղաթական դիվորդենսներ են ձեռք բերվել, ու Նիկոլ Փաւչինյանն այդ հարցում ամենելին էլ օրգիներալ չէ՝ խոսելով մի բան, անելով հակառակը էլ Պրահայում բոլորիս անոտասելի փաստի առաջ կանգնեցնելով, երբ Արցախը ճանաչում էր Արբեջանի մաս:

Ել հիմա, զոնե հիմա, բոլորը, նախկին նախագահները, Նիկոլ Փաւչինյանը ղեճ է ի վերջո բացահայտել իրենց բանակցած բոլոր մանրամասները, այ այդ ժամանակ միայն հայ ժողովուրդը կիմանա ամեն մեկի մեղքի, ճնունների ենթակվելու, բոլոր հնարավոր ջանքերը զործարել-չզործարելու, Արենուսի էլ Բուսաստանի մեղավորության չափերի մասին, չնայած մեծ հաւով Արցախը հանձնելու թասսախանասուն ի վերջո էլ դեֆակտո ներկա իշխանությունն է:

Այ, այդ ժամանակ բանավեճը դուր կսեսնենք: Իսկ հիմա ինչ-որ սվերային գործընթացներ են՝ անհայտ բովանդակությամբ, էլ երեսոցող գործընթացներ՝ լիով ուրիշ բանի մասին:

Ասված թահոյանի Հայաստանը, Հայաստանի թեսականությունն ու անկախությունը, շնորհավոր Նոր տարի:

Հեղինակի յութուբյան հրադարակումները՝ հետեյալ հղումով:
<https://www.youtube.com/channel/UC7a2vlmCMLVMBF10D60LdxQ>

*) Այդ թարագայում ղեճ է բացարել նաւել, թե Ռոբերտ Քոչարյան-Չեյդար Ալիււ ամերկայան նախաձեռնությամբ կայացած բանակցությունը ինչո՞ւ հենց Քի վեսուն տեղի ունեցավ, մի վայր՝ որը էսակադայով միմյանց է կադում մայրցամաքն ու հաջորդական կողմերը: Նաւել ղեճ է բացարել, թե հայր Ալիււն ինչո՞ւ չիմանաձայնվեց ամերկայացիների առարյուն առաջարկին: **Ճ.Խ.:**

ՍՈՒՐԵՆ Ա ՍԱՐԳՍՅԱՆ

Միջազգայնագետ, ԱՄՆ արտաքին
խորհրդակցության փորձագետ

Միրիայի դրամասիկական դեմոստրիան հարավային Կովկասում է հաջորդելու

կրուկ նվազեցնանք, Թուրքիան ճա-
նադարհ է հարթում իրականացնելու
սարածաբանական թաղանթի
նրբացումներ:

Միջին Արևելքում կասարվող այս
լուրջ օրհանգիստը համընկնում է Մ.
Նահանգների երկար սղախած շա-
հերի հետ: Վերջինիս օտարը մարտա-
վարական նրբացումներ են հետադա-
դում, որոնցից կարեւորագույնը հա-
կադարձել է Ռուսաստանի եւ Իրա-
նի՝ մրցակից ուժերի ազդեցությանը
սարածաբանական: Այս առումով մեր
առջեւ հետեւյալ դասերն են բացվում:

Տարիներ շարունակ Մ. Նահանգնե-
րի գլխավոր մրցակից Ռուսաստանը
Միրիայում իր ռազմական ներկայու-
թյամբ դաժանում էր Ասադի իշ-
խանությունը: Այժմ, երբ Ռուսաստ-
անի ուժադրությունը հիմնականում
կենտրոնացած է ուկրաինական դա-
ժարածի վրա եւ դրա հետեւում
բանակային որոշ խնդիրներ
Միրիայից տեղափոխվում են համա-
դասախանային ստեղծված ամերի-
կյան շախտի հետադադումն համար:
Նույնը կարելի է ասել Իրանի մասին,
որ նույնպես Մ. Նահանգների գլխա-
վոր հակառակորդ է համարվում, եւ
ցարդ կաշարակում էր Ասադին, վեր-
ջերս լուրջ էլ իր շրջապատը ներ-
կայությունը Միրիայում եւ ընդհան-
րապես սարածաբանական՝ Իսրայելի
հետ իր հակամարտության հետեւնե-
րում:

Իսկ Ռուսաստանի եւ Իրանի ներ-
կայության թուլացումից օգտվեց մեկ
այլ դերակատար՝ Թուրքիան, որ Մ.
Նահանգների ռազմավարական
դաժանակիցն է, թեեւ՝ խնդրահարույց:
Վերջինս զգալիորեն մեծացրել է իր
ազդեցության ոլորտները Միրիայում:
Ռուսաստանի, Իրանի եւ Թուրքիայի
միացյալ ջանքերի հետեւում Ամե-
րիկայի հեղինակությունը նվազել էր
վերջին ժամանակներում:

Ամերիկայի թիվ մեկ ռազմավարա-
կան դաժանակից Իսրայելը նույնպես
իր օտարներն էր հետադադում այս ամ-
բողջ ընթացքում եւ Ասադի վարչա-
կազմի անկումով վստահաբար ընդ-
լայնելու է իր ներկայությունը Մի-
րիայում: Ներկայիս Միրիայում ամե-
նաազդեցիկ ուժերը Մ. Նահանգների
երեք ռազմական դաժանակիցներն են՝
Իսրայելը, Թուրքիան (իր համախո-
սներով) եւ Բուրիան, որոնք սարածաբ-
անական Ամերիկայի գլխավոր գործըն-
կերներն են:

Մինչ կացությունը դեռեւս անկա-
յուն է եւ չի զսնվում ամբողջական

վերահսկողության քաղ, Ռուսաստ-
անի եւ Իրանի մեծ զորքայ ղեկա-
սարների դուրս մղումը եւ դրանց փո-
խարեն ամերիկյան ուժերի շրջապ-
տի հանգամանք նշանակալիորեն
փոխել են սարածաբանական դասերը:
Հարցն ասած այն է, թե արդյո՞ք Թուրքի-
ան բավարարվելու է ձեռք բերածով,
ներկա «ստատու փոխում»: Պասա-
խանն անուշ կախված է ընդար-
ձակվելու նոր հնարավորություններից
եւ այն բանից, թե Ռուսաստանն ու Ի-
րանը ինչպե՞ս են թույլ տալու Թուր-
քիային՝ առաջ քանելու իր հեղինա-
կության մեծացումը Հարավային
Կովկասում:

Այս դիմադրական հասկանալի վճռո-
րոշ կարող է լինել զնախադրելու հա-
մար Թուրքիայի ծավալադասական
նկրումները: Ամերիկացի է նաեւ հաշ-
վի առնել Միրիայում իրավիճակի կա-
յունացման եւ դրան հասնելու Թուր-
քիայից դաժանագործ գործողություն-
ների հարցերը: Թուրքիան բավակա-
նաչափ հնարավորություններ ունե-
ցավելու է իր ազդեցության ոլորտները
ընդարձակելու դեմի այլ սարածներ
Թուրքիայի հաջողությունների կա-
րեւոր գործոններից մեկը Իրանի եւ
Ռուսաստանի դիրքերի թուլացումն էր:
Երկու երկրներն էլ Միրիայում իրենց
օտարը համարում էին առաջնահեր-
թություն եւ դրանց դաժանաման հա-
մար դաժարել՝ անառարկելի: Սա-
կայն նրանց չհաջողվեց դաժանել
այդ «կարմիր գիծը» եւ ստիպված ե-
ղան դուրս գալ Միրիայից:

Իրանի համար հավելյալ մտահոգու-
թյուն է դասառնում նաեւ «Սյունիքի
միջանցքի» հարցը եւ դեռ դարձ էլ, թե
Իրանը զիջումների գնալու է այդ
հարցում, թե ոչ: Իրանն ու Ռուսաս-
տանը արդեն իսկ զիջումներ կատարել
են թուրքերին Արցախի հարցում, որի
հետեւում Ռուսաստանը եւ է ֆաշ-
վել Արցախից, սահմանի վերահսկո-
ղությունը հայկական զորքերի փոխա-
րեն ամբողջովին վստահելով ադրե-
զանցներին եւ թուրքերին: Դեմոստրի-
ան հաջողականությունը վկայում
է այն մասին, որ Ռուսաստանի (եւ Ի-
րանի) թուլացումը սկսվեց Արցախից,
անցավ Միրիա, եւ կարող է շարու-
նակվել մինչեւ Սյունիք կամ «Չանգե-
զուրի միջանցք»: Եթե Մոսկվան եւ
Թեհրանը չկարողացան իրենց դիրքե-
րը դաժանել Միրիայում, կկարողա-
նան արդյո՞ք դաժանել իրենց դիրքե-
րը Հարավային Կովկասում:

Անվ. քննադատ Բարսեղյանի
«ՏՄԿՍ ՕՊԻՆԻՅՈՒՆ»
(The Armenian Mirror-Spectator)

Իմաստաբանական բառարան

Քաղաքագիտության հարուստ բառապաշարը

Գիտության յուրաքանչյուր ոլորտ ունի իր
ուրույն եզրաբանությունը, բառապաշար
ու արտահայտչաձևերը:

Քիմիան, օրինակ, ուսումնասիրում է ա-
տոմներից, մոլեկուլներից եւ իոններից բաղ-
կացած միացությունները, ֆիզիկան՝ բնու-
թյան հիմնարար օրենքները, նյութի եւ էներ-
գիայի հասկությունները, ձգողականու-
թյունը:

Հասարակագիտության ուսումնասիրու-
թյան սիրույթում են զսնվում հասարակու-
թյան զարգացման փուլերն ու դրանց օրի-
նաչափությունները՝ դասակարգային
դասերը, անսպասելիքները...

Իսկ ո՞րն է ֆաղաբագիտության ուսումնա-
սիրության օբյեկտն ու դրա տեղիմարանու-
թյունը: Գիտության այս ոլորտով զբաղվող
այրերն ինչպիսի՞ բառապաշարով ու դարձ-
վածներով են ներկայացնում իրենց ասե-
լիքը:

Վստահ կարող եմ ասել, որ գիտության
այս ոլորտը եզրույթների ընտրության հար-
ցում ոչ մի սահմանափակում կամ կաշ-
կանդվածություն չունի:

Օրինակ, միջոցառման հարաբերություն-
ները վստահված լինելու դեմի ֆաղաբա-
գիտությանը զբաղվող մասնագետները դի-
մում են օրենքաբանության օգնությա-
նը, եւ բնորոշումը տալիս են «մութ ու սեւ
ամպեր կուսակված լինելու» միջոցով:

Իսկ եթե այդ հարաբերություններում
սառնություն է նկատվում, ֆաղաբագետները
դրանք անունական հարաբերությունների
հետ են համեմատում եւ ասում՝ «նրանց
մեղադրումս ավարտված է»: Եթե խաթար-
ված հարաբերությունները բարելավման
նշաններ են ցույց տալիս, ֆաղաբագիտու-
թյունը սերտաճ այրերն ասում են, որ «սա-
ռույթը հալվում է»:

Աշխարհաֆաղաբական կողմնորոշմանը
վերաբերող երեւոյթները նկարագրելու հա-
մար, ֆաղաբագետներն ու ֆաղաբական այ-
րերը դիմում են նաեւ հավկիթի օգնությա-
նը, եւ օգտագործում «բոլոր հավկիթները
մի զամբյուղի մեջ չդնելու» իմասուն
հորդորը:

Հաճախ ստորսն էլ է ֆաղաբագետների
օգնությամբ հասնում: Երբ ֆաղաբական
սուբյեկտներից մեկն իրեն հասանելի դի-
վանագիտական ֆայլ է կատարում, հան-
գիստ շունչ է ֆաշում ու մեքի մեջ ասում, որ
այժմ «գնդակը հակառակորդի դաշտում
է»: Իսկ եթե սուբյեկտն իր գործընկերոջից
դաժանակցային հարաբերություններին հա-
կասող ֆայլ է նկատում, հիշելով ազատ ոճի
ըմբռնման կանոնները, նեղորսաճ ա-
սում է, որ «մեջքից հարված է ստացել»:

Գիտության սարբեր ոլորտներից բացի, մեր
կենցաղին վերաբերող բառապաշարն էլ է
ֆաղաբագիտության արտահայտվելու ա-
ռաւ նյութ մասակարանի:

Միեւնույն միջոցը հաճախ կրկնող եւ այդ
կրկնությունից ծանձրացող ֆաղաբական
այրն իր դասկերավոր խոհերն արտահայ-
տելու համար երբեմն սեփական անձը հա-
մեմատում է սովետական սարիներին բոլոր
բնակարաններում դաժան կախված եւ
վաղ առավոտից մինչեւ ուշ գիշեր միայն
խոսող «ֆյասիքի ռադիոյի» հետ:

Երկուսն կարգուկանոն հաստատելու վճ-
ռականությամբ տոգորված ֆաղաբական
այրերին արտոնված է նաեւ խոսել ժողովր-
դին հասկանալի լեզվով, օգտագործելով,
օրինակ, «ասֆալտի եզրաֆաղաբը լիզել տա-
լու» եւ «դաժան ծեփելու» նախազգուշա-
ցումները:

Այդ, ֆաղաբագետների սուր միջոց կարո-
ղանում է ձեղել բոլոր սահմաններն ու ար-
գելները:

ԳՐԻԳՈՐ ԱՍԵՐԵՅԱՆ

Արեւային ջրատաքացուցիչներ Սյունիքի մարզում

ջակցում կենսաբազմազանության
դաժանությունը, կայուն օգտագործ-
մանը: Այս ընթացքում KfW բանկի հետ
իրականացվել են մի քանի ծրագրեր: Ա-
րեւային ջերմային կայանները տեղադ-
րվեցին «Հայաստանի Հանրապետու-
թյան հետ Գերմանական ֆինանսա-
կան համագործակցության» Հայաս-
տանի դաժանությունը սարածներին ա-
ջակցության ծրագրի օգնությամբ:

Այս անգամ ՀՀ Սյունիքի մարզում
բնական ռեսուրսների եւ դաժանությունը
սարածներին կառավարման բարելավ-
մանն աջակցելու էր նրանց, ինչպես
նաեւ հարակից համայնքների սոցիալ
սնտեսական իրավիճակն լավացնելը:

ՍՏԵՓԱՆ ՊՄԿՈՒԿՅԱՆ
Ռուսաստանի քննադատության
ակադեմիայի տրոֆեուր

ԳԵՂԱՍ ՄԿՐՏՉՅԱԼ

Նահանջ սարին՝ իշխանության գաղափարական նոր նահանգի-սարին

Դեկտեմբերի 24-ի առավոտ գիշերահաճառառուսանի մախագահը **Իլիան Ալիեյի** շնորհավորել է ծննդյան օրվա առթիվ, հայտարարել, որ իմիջ քանակ է գնահատում վերջինիս հետ բարեկամությունը: Իսկ Հայաստանի ղեկավար, դեկտեմբերի 13-ին Եվրասիական միջկառավարական խորհրդի հերթական նիստը նախագահելու համար Մոսկվա մեկնած Նիկոլ Փաշինյանի հետ անգամ մի արձանագրային առանձին հանդիպում **Վլադիմիր Պուտինը**, որդես «սանետր», չէր նախատեսել: Եվ այդ մասին հրատարակված հասուկ, կարծես թե ցուցադրաբար հայտարարել էր նրա ներկայացուցիչը: Պատկերացնում է, դա կրկնվեց նաև հենց նույն դեկտեմբերի 24-ին՝ դրանից երկու օր հետո ՀՀ վարչապետի նախագահությունը Սանկտ Պետերբուրգի մեծակայքում կայանալիք ԵԱՏՄ բարձրագույն խորհրդի նիստի հետ կապված, չնայած հետին թվով հարորվեց, որ **Փաշինյանը** երկու օրով փոփոխվել էր նախագահության պարտականությունը կրողը ոչ միայն այդ ոչ թաշտակա գազաթնամուղովին...

Քաղաքականություն է: Նաև՝ երկրների հարաբերությունների վիճակի հարց, ինչու է դեր կարող է ունենալ այս կամ այն կողմի ղեկավար անձի գործունեությունը:

Ժամանակին ընդամենը մնադատելու է հանրահավաքներում ճառ ասելու հարցում հմտացած Փաշինյանը ժողովրդական դժգոհության ակիֆ վրա, իր նույնքան անդադրանք ու նաև արեւմտյան «համիներից» ազդված հավակնոտ երիտասարդների թիմով գալով իշխանության, ինչպիսի կարող էր նման էլ մեր երկրի առջեւ ծառայած բազմաթիվ խնդիրներում հաջողել: Նստել-վեր կենալ կայսերական Ռուսաստանի նախագահի, կեղծավոր ու բազմադեմ Եվրոպայի, Արեւմուտքի թրծված դիվանագետների հետ, բանակցել թիկունքին իր հոր ֆաղափական ժառանգությունը, Թուրքիա, Իսրայել, Պակիստան ունեցող, դիվանագիտա-

կան կրթությամբ Հեյ-դար օղլու Ալիեյի հետ, դաշտում մեր երկրի Երեւանը, հարցեր լուծել...

Ահավասիկ այն իրավիճակը, որում հայնվել է մեր երկիրն այսօր, Արցախի կորստով հանդերձ: Իսկ ինչպիսիք են մեր դրա դաժանագոյնը, մեր անցնող տարիների փորձերն ու ճանապարհորդությունները հանրավոր արձագանքներին՝ ունենալով նաև մեր դեմ հարմար առիթի սպասող ռիսկերի թեմանի հարեւան: Ու ի՞նչ չափով մեր երկրի իշխանությունը, մեր անցնող տարիներին փորձերն, կարողացանք ամրացնել մեզ, մեր միասնությունն ու ուժը, երկրի վստահված, երեւացող խաղաղությունը, կյանքն առաջ տանել:

Անցնող նահանջ սարին, փառք Աստուծո, իրեն երբեմն հասուկ կան գուցե իրեն վերագրվող մեծ չարություններից չարեց, եւ ուզում են հուսալ, որ մնացած հատված օրերն էլ բարեհաճ կան: Բայց իրենց սարվա գոնե մերին իրադարձությունները, մեզ է նկատեն, որ նահանջ սարին մեր երկրի ղեկավարող-դաշտային գաղափարախոսության ոլորտում նոր, սուր նահանգի ու դրանով ստեղծված սարին, նաև որոշ առումով բարոյական նահանգի սարի է:

Հիշենք, սարին Հանրային հեռուստատեսությունը (ինձ՝ երկրի իշխանությունը) սկսեց Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին արեւմտյան ավանդական շնորհավորանքի ու բարեմաղթանքի երթեր չսրամաղրելու արտառոց, համայն հավասարակարգ հայությանը վիրավորող հանդուգն ֆայլով: Եվ չգիտես՝ զոնե հասկացա՞մ՝ ավելի շատ ո՞ր վարկաբեկ ինչպիսի հարված եղավ դա: Իսկ սարվա այդ առաջին ռեժիսորները հաջորդեցին նորերը՝ վարչապետի մեքի նորանոր արգասիքներով շարունակելով ու նաև գերազանցելով նախկինում առաջ տարած ուղեգիծը:

մեր կատարելու նախաձեռնությունը՝ չնայած այդ «հիշեցումների» բովանդակությանը արտառոց հակադրվելու հնչող, իրականում ընդունելի հեռուստաբանությունը:

Այդ նաև մեզականը ազգային հակադրելու վստահվոր ու դասադարձից հետևողականությունը՝ մեկույթի եւ արվեստի կարողությունը օջախների ազգային կարգավիճակը ղեկավարող փոխարինելու որոշմամբ: Մինչդեռ, ինչպես ժամանակին նկատել ենք, ոչ թե ղեկավարներն է բարձրագույն արժեքը, ազգից վեր, այլ ընդհակառակը, ազգը, ժողովուրդն է առաջնայինը, իսկ ղեկավարները նրա կազմակերպման ու նրան ծառայելու կոչված գործիքն է:

Կամ թե՛ մեկի «սխալը» եղել է... հայրենասիրությունը: Այդ եւ՝ «Որեղ հաց՝ այնեղ կաց» ռեակցիոն ու նույնպես մեր իրականության համար վստահվոր բանաձեռնը: Էլ Գիտությունների ազգային ակադեմիայի կազմաբանում, էլ «ակադեմիական ֆաղափ»՝ մեր ներկա խնդիրների համադասակերում անհասկանալի ծրագիր՝ մեկ դար մայրաֆաղափ կենսունակա հասկանում համեմատաբար հավաք տարածում (իրական Ակադեմիական ֆաղափ) կառուցված բուհական շեմերի ու կառույցների զավթման-առեւտրայնացման հեռանկարով, գիտական մեքի եւ ուսանող երիտասարդության արտաբանման ֆաղափից դուրս: Անեղի դարձնելով նաև մերոյի համադասախան կայարանի՝ ժամանակին սեղին դրված «Երիտասարդական» անունը...

Պատկերացնում է կարեւորման անունը սալով՝ այս կերպ կարելի է նաև սասանել ղեկավարության հիմքերը: Զեղիմ ուզեմս հավասալ, թե սա է Հայաստանի ներկա իշխանության իրական նախագահը: Իսկ մեր բուն խնդիրներն այնքան շատ են:

⇒ 1 Հրատարակված որեւէ փաստ չգտանք, թե բարձրաստիճան եկեղեցական Փաշագաղեի, Ալիեյի, Բայրամովի հետ խոսելիս ի՞նչ թեմաներ է արձարծել: Խոսել է նա արդյոք հայկական եկեղեցիներն ու վանքերը, քրիստոնեական վաղմուջական մեակուբային ժառանգությունը ղեկավարելու անհրաժեշտության մասին, բանակցել է Բաբվի բանեղում ղեկավոր քրիստոնյա ֆաղանսարկյալներին, հայ ռազմագերիներին ազատ արձակելու վերաբերյալ: Ըստ խորհրդանշական է Գալազերի Բաբու այդ ժամանակը՝ Սուրբ Ծննդյան տղասման 3-րդ շաբաթը, որ արդարամիտ լինելու հետ ավելի գթառաս է դարձնում մարդուն:

Դեկտեմբերի 24-ին կաթողիկոս Երեւանի փողոցները զարմանալի լուր են՝ աշխարհիկների, սովորական մահկանացուների բերանները ղեկավարող չեն ձեւակերպում,

Նոր տարվա, սուրբ Ծննդյան սպասման մեջ չենք մոռանում

ճառով զոհերի ընթացիկներին: Հայերս դեռ տղասում ենք Սուրբ Ծնունդին: Ի՞նչ ենք խորհում, ի՞նչ ենք փրկում այդ տղասման մեջ, դժվար է միանշանակ գնահատել: Տեսնելով հնարավոր է՝ մինչ այդ ամենասիրված տոնն է՝ Նոր տարին, Կաղանդը, որ միշտ վաղվա հույսի դաշտն է կրկնադարձել եւ «ճիշտ սեղանով դիմավորելու դեղին սարին բարեհաջող կլինի» ավանդույթը երուզեռ է սեղծում շունկայում եւ խանութում նաև հիմա՝ 2025-ի նախաշեմին: Հունվարի 5-ի ճրագալույցի գիշերվան, հունվարի 6-ի սուրբ Ծնունդին եւ Ջրօրհներին տղասում ենք Հիսուսին ավելի մերձ դառնալով, ձգտելով նրա ողորմության եւ գթասրտության...

Իսկ Երեւանի փողոցները զարմանալի լուր են՝ աշխարհիկների, սովորական մահկանացուների բերանները ղեկավարող չեն ձեւակերպում,

թղասաներ չկան, թե չեն մոռացել՝ «Տո՛ւն դարձեք, հայրենի երկիր վերադարձեք Բաբվի բանեղում անօրեն ղեկավոր մեր 23 ռազմագերիներին»: 2024-ի հոկտեմբերի 11-ին Երեւանում Արցախի ՍԻՊ **Գեղան Սեփանյանը** հարորդեց, թե «բացի արբեջանական իշխանությունների կողմից հաստատված եւ Բաբվի բանեղում ղեկավոր 23 անձանցից, հայ իրավադաշտյան համայնքի կողմից իրականացված փաստահավաք աշխատանքների արդյունքում հավաքված սեղեկություններով փաստվում է եւս շուրջ 80 անձանց հավանական գերեվարության հանգամանք, որոնց վերաբերյալ Ադրբեջանը որեւէ սեղեկություն չի սրամաղրում»: Հայաստանում, աշխարհափյուռ հայ համայնքներում 2024-ի Տարեմուտից առաջ, այսինքն հենց հիմա, նրանց առողջ վերադարձի համար

մի մոռ վառեմք, հավաք լույսով հիշենք եւ հիշեցնենք, որ մեր մեծ հայկական ընթացիկում տղասում ենք մեր ռազմագերիների տունդարձին: #ChristmasWithHostages #FreeArmenianHostages նախաձեռնությունը հուշում է, որ կարելի է մամակներ գրել՝ հիշեցնելով, որ չենք մոռացել, որ հայկական աշխարհափյուռ մեր համայնքներում արդթում եւ տղասում ենք նրանց: Ի՞նչ գրել երբեւէ չեսած, չճանաչած մարդուն: Ինչպիսի սփոփել նրանց մեկուսացած, ընկճված ոգին, երբ հայնքի է, որ գերուշադիր աջը հսկում է մեր գիրը: Դրական ղեկավարությունների վերհուշ, մեակուբային իրադարձություններին անդադարձը, որեւէ գրի, ֆիլմի, թանգարանի կամ ընթացիկական ավանդույթի, սովորույթի մասին ղեկավարները միգուցե նրանց օգնի բերանաթափել ծանր առօրյան: Էլեկտրոնային

մամակները կարելի է ուղարկել Ադրբեջանի մարդու իրավունքների դաշտյանի հասցեով՝ ombudsman@ombudsman.az ներկա գերիների անունները: «Ազգի» կայքըում սրա մասին առավել մամամասն:

«ԱԶԳ» ԸՄԲԱԹԱԹԵՐԾ
Հրատարակութեան ԼԳ սարի
Հրատարակիչ
«ԱԶԳՆ ԹԵԹԵՅԱՆ»
սոցիալ-մեակուբային
հիմնադրան
Երեւան, Սայաթ-Նովա 21Ա,
Տարածք 48
e-mail: info@azg.am
azgdaily@gmail.com
www.azg.am
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱԼԵՏԻԹԵԱՆ
Հավակարձույթի (գովազդ)
հեռ. **010 582960**
Համակարգչային շարունակ՝
«Ազգ» թերթի
«AZG» Weekly
Editor-in-chief H.AVEDIKIAN
Phone: 374 010 582960